

Korin Laapo Ripia Agaa

Korin su-para piri onaa medalomame Pol wae agaa lo tisimi rabu Pol nipu lo robaa keda misa. Go lo robaa perekeare Pol-me raana raapu pirua go pepa tua wala adenalo penasa. Nipumi Korin onaa raapu agaa maredepo yaatalo pisa. Go pepa tisare nimu wala pedo pu raaname omolalo tisa.

Aba ripia ia agaare Pol nipumi aba lakesa-rupa puri pane agaa pepa mada tua wala lakesa. Go agaare Pol nipu wae aa-rupa ma-aluaawa wae agaa simi-daa waatalo tisa. Go pepa wala adoare nimuna lo robaa wala perekesimi. Go rabu Pol nipu pedo pisa.

Go su-para piri Kristen-nu wae-rupa pirisimi. Goa pua Pol-me mone kiritaawa nimu piri mea polalo pisa. Goa pua sapta 8-para 9 laapo madaare Pol-me Korin onaana lo robaa marekaawa mogo kogonona mone kalape agaa sa. Agaa medare Pol-me yaa agaa Aposel-nu medaloma Korin su-para epa aawa Pol nipuna bi rabuaawa nipuna Aposel kogono mabebolae agaa simi-daa go madaa agaa page tisa.

Robonu gupa adamina:

Pol-me Gote-para ora pi sa (1.1-11)

Onaanuna rikirana epe agaa kogono pisa-rupa (1.12-2.17)

Yesu-na titame omeame onaa surubisa (3.1-7.16)

Naraa onaa ode yaenu pa kasimi (8.1-9.15)

Pol-re kogono aa ora epe ria (10.1-13.10)
Ma-diaya abi piralepape agaa (13.11-13)

Pol-me Korin su-para pepa laapopa penaasa

¹ Niri Pol abade Gote-me madamua Yesu Kraisa aposel kogono aa mapiraasa. Niaana ame Timoti saa laapo abia pipa rabu neme Korin su lotu adanu-para kirita pimi onaa nimina agaa tua repaato. Mo Grik su-para pimi Yesuna ruru onaanu piri-para go pepa tua repaato. ² Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Kraisa lapome nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gialia rabu epe-rupa piralimina.

Pol-me ora pi sa

³ Niaame Gote-na bi minasaamina. Gore nipuri ora Gote niaana Aa Mudu Yesu Kraisa-na Aapa pirua niaa waru odome omea-pulu nipumi niaa rayo epe-rupa raba muaaya. ⁴ Goa pua niaa madaa kedaa epea rabu nipumi raba mua riaaya. Goa pea-pulu niaame page nipuna kone keda rini onaa page raba meamina. ⁵ Gore niaame Kraisa madaa kone sua keda pi kone nipu raapu mea ritima. Goa pua niaame Kraisa-na ada raba meape kone mea sua piramina. ⁶ Gore niaame keda meda mealima rabu nimi raba mua oro yaalo epe-rupa piraliminalo pema. Goa pua niaame raba meape kone mealima rabu nimi page raba mealiminalo pema. Goa pua niaa pawa pirua keda ritima-rupa nimimi page go puri mapalaliminalo pema. ⁷ Goa pea-ga nimimi niaa raapu keda ritimi-pulu Gote-na puri mealimi.

Gore niaame go raba meape puri mema-pulu nimi page mealimina pitapape.

⁸ Gore amenu pagalepa. Niaame Esia su rayo-para kedaa pi yae risima. Go rabu ora adaa kedaapeme niaa rabuaniaasa-pulu niaana puri page maomapasa. Goa pisa-pulu niaare omalema kone isima. ⁹ Gore niaana robaa-para gupa kone isima: Mo koso page aame onaa tu maomaatalo palia-daare niaa madaa opalia kone isima. Goa pisa pare niaana puri madaa kone narulasimadaa go kedaa ipisa ya? Dia, pare Gote-me ome onaanu rayo wala marekaaya-pulu niaame nipuna puri madaa kone sua ora mada adalimi. ¹⁰ Gore Esia su-parare oyae medame niaa tu maomaatalo pisa pare Gote-me niaa raba misa. Goa pisa-ga orope page niaa wala nipumi raba mealia. Gore nipumi niaa waru raba muaaya-daa ni nipu madaa puri paloa kone rulaema. ¹¹ Nimimi page niaa raba meape beten laatepape. Goa pua Gote-me nimi onaa adaapuna beten pagoa niaa raba mealia. Go madaare onaa medalomame niaa madaa kone sua Gote-para ora pi teme.

Pol-me Korin onaanu yaa agaa nalakesa

¹² Niaame nimina robaa-para adokaru mua epea pema. Go madaare niaame go su amaa pora epe-rupa pamua nimi raapu page epe-rupa piramina. Goa pua niaame go su amaa i kone nasua kudiri pi kone naisima. Dia, Gote-na epe raba meape kone sua nipuna puri mua epe-rupa pirua kone padane su piramina. ¹³ Goa pea-ga niaame agaa pepa madaa tu o taatemare nimimi dipiare adaliminalo pema. Gore nimi rayome

ado kiritaliminalo kogono pe. ¹⁴ Gore Aa Mudu Yesu epaliade yapi di raburi niaame nimi madaa pedo pu piralima-rupa nimimi niaa madaa page pedo pu piralimina. Go madaa abia ogesi-daa niminaaeme.

¹⁵ Gore niaame epe kone sua nimi rana lapo epe kone mealiminalo nimi piri-para epolalo pima. Goa pua neme nimi piri rana lapo aba epalua kone salo. ¹⁶ Rana padanere Mesopotemia su-para palua kone salo pare wala Mesopotemia su gimoa wala nimi piri-para epalua kone salo. Go kone isima-rupare nimimi niaa raba mua wala mo Judia su-para wala lamua palimina kone salo. ¹⁷ Gore go madaare neme kone laapo sua epolalo pisu ya? Gore neme epolalo pisu rabu naa bi minasaatalo pisu ya? Gore neme agaa laapo loa e loa wala dia lo pisu ya? Nimi go agaame makiraato kone isimi ya? ¹⁸ Gore Gote ora kone padane ia-ga neme agaa rayo e loa dia lapo rata nimi-para nasude. ¹⁹ Gore ni-para Sailas-para Timoti-para niaame nimina rikiraana pirua nimi agaa lagisima-dere gore Gote-na Si ora rialo Yesu Krai madaa agaa lagisimade. Gore Krai-re nipumi agaa laapo e loa dia lo natea. Dia, Yesu Krai-re ora Gote madaa e agu sa aa yaade. ²⁰ Gore Gote-me onaanu-para ora goa palua ne agaa laketa-pulu Yesu Krai-me goa madaa e loa agaa pagoa ratisa. Goa pisa-ga niaame Yesu Krai-na bi padanere ora e loa simana Gote-na bi minasaatalo pema. ²¹ Gore Gote nipu padaneme niaa-para nimi-para Krai raapu puri mapalaaya. Goa pua abade Gote padaneme niaa epe rado-rupa meda mapiraasa. ²² Goa pua nipumi nipuna

yope niaa madaa pua Holi Spirit niaana pu robaa-para mapiraasa. Goa pua nipuna orope giape konere Holi Spirit-mi gua epe koneme palua nea pisade. Goa pua niaame agaa laapo mada natema.

Pol Korin su-para abi napisa

²³ Gore Gote-me ni adea-pulu neme yaa agaa natao. Neme nimi kedaa pi agaa-daa nala-gialua pare Korin su-para aipapulu naipisude.

²⁴ Niaamere nimina kone rulae yae madaa agaa natema. Dia, nimimi puri paloa kone rulasimide. Goa pea-pulu niaame nimi raapu raaname omoa nimi epe-rupa piraliminalo kogono pema.

2

¹ Gore ni nimi piri-para wala ipua kedaa gulalore ora naepalua kone isu. ² Dia, neme nimina kone-para kedaa mapaluadaare nimimi nina robaa-para namaepeaalimi. Gore nimimi ni-para gupa pemedega akeane neme nimi-para kedaa mea gialua ya? ³ Gore nimimi nina robaa-para raana masaape kone mulalo palimi-daare ni wala nimi piri-para ipua kedaa pi kone namealua kone isu. Go kone kedaa nagulalore neme pepa tua o taato. Gore neme raaname ome raburi nimimi page go madaa raaname omeme-daa ade.

⁴ Gore abade neme nimi piri-para pepa tua o taarude. Go rabu naa robaa-para kedaa mua neme nimi madaa re page sude. Neme abade go pepa tisuri gore nimina pu robaa-para kedaa masaatalo agu napolisu. Dia, pare neme nimi madaa pedo pu raaname omape koneme nimi raba minalo pisude.

Nimi waea palimiri epeame abulalepape

⁵ Aa medame onaa medana robaa kedaa pi kone mea kateare gore nipumi nina pu robaa page padane ya-pulu kedaa namasaaya. Dia, pare nipumi nimi rayo kedaa pi kone medaloma masaaya. Pare neme agaa ora puri palo lapedepe nalano-ga pa onaanu medalomana robaa-para meme kone namea imi-daa lagialo. ⁶ Gore go aare nipuna pupitagi nisade rabu nimi adaapumi kedaa kasimi-pulu gore abia go mada kone salo. ⁷ Goa pea-ga abiare nimina kone pereke sua nipuna pupitagi kone gimoa nipuna pu robaa-para maepealimina. Goa napalimi-daare nipuna robaa-para i kone kedaame nipu rabuaniaalia. ⁸ Goa pea-daa nimimi odo pi kone sua raaname omape kone nipu mea waatemenā. ⁹ Gore abade neme mo pepa tisuri neme nimi ko tulalo pisude. Go rabu nimimi nina agaa mana ratemenā pae dia yapame adaluame tisude. ¹⁰ Yapare nimimi onaa medana wae yaenu mea rubua raakepe palimiri neme page mea rubaayo. Gore go wae yae neme mea rubalua-daare neme Yesu Krais-na ini agaa madaa mea ruboa nimi raba minalo pisu. ¹¹ Goa pua Satan-me niaa makiraawa rabuaani-aalo neme wae kone mea raakepe rubaayo. Gore nipuna kone aba adema.

Troas su-para Pol palua kone isa

¹² Abade Troas su-para pua Krais-na Epe Agaa laketalō pisu rabu Aa Mudumi nipuna kogonona pora gaape lobo isa. ¹³ Goa pisa pare niaana ame Taitus na-adasasu-pulu ni kone adaapu misu. Goa pua ni mo Troas su-para piri onaanu-para

patalepape loa ni Masedonia su-para nipu asapulalo pisu.

Gote-na puri mua yada pamina

¹⁴ Gote-me oro yaalo ni raba mea-pulu neme nipu-para ora pi to. Niaa Krai raapu piramina Gote-me Krai-na purimi niaana wae yaenu iaanu-rupa rabuaniaaya. Goa pea-ga niaana kogono Gote-me onaa rayo-para Krai madaa remaa lakelaama puaaya. Go rabu ora epe kaa pi agaare su rayo-para pea. ¹⁵ Gore niaame kogono pema rabu Krai ora epe kaa pi miru-rupa Gote piri-para pisa. Goa kaare oro yaalo kagaa pirape kone mi onaa-para page wae su naaku-para palimi onaa madaa page pua odobalia. ¹⁶ Gore wae naaku-para pope onaanumi go kaa meme raburi nimu tu maomaaya. Goa pea pare onaa medaloma oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama pope kaa meme rabu nimu epe-rupa mapi-raaya. Goa pea-ga go epe kaa kalape kogonore niaa rayomere niaana bipa napema. ¹⁷ Gore aa adaapumi Gote-na agaa madaa mone meape kogono pemedede. Niaame goa napema pare Gote-me niaa mea rapaasa-pulu nipuna ini agaa madaa agaa padane waru loa Krai raapu pirua kogono pamina.

3

Kagaa agaana kogono ora pipape

¹ Pare abia go pageme agaa madaa nina bi minasaatalo lagialo ya? Gore aa medalomame peme-rupa pepa kogono madaa bi waru meaminalo pi ya? ² Dia-ga niaana bi meape pepa

nona plane onaare nimi pimi. Go pepare niaana robaa-para ia-ga onaa rayome nimi pepa nona plane adoa dipitimi. ³ Go pepare Kraisi nipuna tinaloa niaame nimi piri-para mea ipisima. Apo pepa madaa nipumi pepa tape natua pepa-rupa aana madaa natisa. Dia, pare oro yaalo kagaa pirape Gote-na Holi Spirit-mi onaanuna robaa-para pipaa-rupa tisa.

⁴ Gore Kraisi-me niaa raba misa-pulu niaame Gote madaa kone rulaawa go agaa adaliminalo adaapu tu ima. ⁵ Ora niaana bipa go kogono mada napula pisima. Dia, Gote padaneme puri gea rabu niaame go kogono mada pema. ⁶ Gore Gote nipumi niaa kone gua niaare nipu raapu pogatu pirape kogono mea gisa-pulu mada palima. Go pogatu pirape agaare pa rekena agaa-daa Dia, pare Holi Spirit-miri nipuna pea. Gore rekena agaame onaa omape kone kata pare Holi Spirit-miri onaanu epe-rupa mapiraape kone kata.

⁷ Gote-me rekena agaare aana madaa tua gisa rabu Gote-na epe paana puri raapu ipisa. Goa pisa-ga Moses-na ini-parare paa waru roaaya-pulu mo Israel onaanumi nipuna ini agaa-para na-adesimi. Goa pisa pare oropere go epe paana puriri nadia sa. Gore rekena agaana kogonore omape dina puri mea ipisa. ⁸ Goa pisa pare Holi Spirit-mi onaanu oro yaloa kagaa pirape puri gaaaya-pulu go rekena agaana puri maoge yaaya. ⁹ Gore go rekena agaa simide raburi wae yoto mea ipisa pare go kogono madaa epe paana puri adesima. Goa pua onaanu ora epe-rupa mapiraape kogonore rekena agaana puri rabuaaniaaya. ¹⁰ Goa pea-ga go kagaa agaana

konena puriri abia ora waru epe ta-pulu abana lo robaana puriri madia yaasa. ¹¹ Gore go epe kogono madaa epe paana puri raapu wae kone ogepu aasa. Goa pisa-pulu go oro yaalo kagaa pirape kone madaa nipuna epe paana puri ora adaalupe su yamea.

¹² Niaame go oro yaalo kagaa pirape agaa mua piruaema-pulu niaame agaa puri paloa waru laketema. ¹³ Niaame Moses-me pisa napima. Gore mo Israel onaanumi Moses-na ini agaana i paa apetua dia nalo nipu adesalimi-daa nipumi ini agaana mamina ruginimi kunisa. ¹⁴ Gore nimuna pu robaa-para rero pisa rabu pa naipisa pare abia page nimumi abade rekena agaa pa dipi piralala peme. Goa peme-ga mamina rugini nona plane yaeme nimuna kone rigitisa. Gore pa onaame raa namea rubalimi pare Kraisa raapu pitia rabu Gote-me go yae mea rubalia. ¹⁵ Gore abia page nimumi Moses-na agaa dipia pago pimi rabu mo mamina rugini nona plane yaeme nimuna kone rigitabaaya. ¹⁶ Gore onaanu kone napereketeme rabu Gote-na buk-mi agaa gupa ta: Moses Aa Mudu raapu pirisa onaana mamina ruginimi ini agaa pa rigitisa. ¹⁷ Go agaa madaare aa mudumi Holi Spirit madaa agaa ta. Goa pea-pulu Aa Mudu-na Holi Spirit aa meda madaa pitiare go aa-na wae yae madaa esepeaalia rabu nipu epe-rupa pa piralala. ¹⁸ Goa pea-ga niaa rayo yae medame niaana ini agaa rigitape yae naia. Goa pea-ga ipa-para oyae lewa lewa pala aataderupa onaanumi Aa Mudu-na epe puri niaana ini agaa-para mada adalimi. Oro yaalo niaame go epe paana puri mua piruaema rabu Aa Mudu-

na kagaa kone wasupa adape nona pima. Go madaare Aa Mudu-ri Holi Spirit ya-pulu nipumi go kagaa konena puri page niaa guaaya.

4

Kogono aanuri sumi warini pe nona pea

¹ Gote-me abade niaa odome omoa nipuna epe kogono pamonalalo puri gisa. Goa pea-pulu niaame go kogono madaa nagimalima. ² Dia, pare niaame kudiri pi konena wae yala polape konenu page aba gimisimade. Abiare niaame yaa agaa meda naloa Gote-na agaa page niaame nabebolamina. Dia, niaame ora agaa rayo loa Gote-na ini agaa madaa pirua onaa rayona robaa-para i agaa kuraliminalo kogono pema. ³ Gore niaame epe agaa go lagialema rabu namealiri gore ne repena rala-para mea lopalimi. ⁴ Go su amaa makirae Satan-me mo onaanuna kone mea rogaa ia-pulu nimuna ini page rigitea. Goa pisa rabu Krai-na epe paana puri-para Epe Agaame nimuna robaa-para mada naepea rabu nimumi nipu na-ademe. Goa peme pare Krai-re ora Gote-na piksa pia.

⁵ Gore niaame niaana pa amaa agaa-daa nalagialema. Dia, niaame Yesu Krai-re ora Aa Mudu pia lo lagua niaare nipuna kogono aa pima lo lagema. ⁶ Gore abade Gote-me go ribaane su-para paa opena sa-pulu nipumi nipuna paare niaana robaa-para page mea ipisa. Goa pea-ga abia niaame Gote-na epe paana puriri Krai-na ini agaa-para adema-pulu onaanu go agaa laketema.

⁷ Pare niaame go epe paa madaa kone mealima rabu niaa sumi warini pe nona plane pirua go purina paa saapitima. Goa pea-pulu onaa rayome Gote-na puri ado kiritinaloa niaana puri madaa dia kone salima. ⁸ Gore kedaamere su rayona agaa epea pare niaa mada narabuaniaaya. Oro yaalore niaana robaa-para kone adaapu epea pare niaana kone ora namabebolaaya. ⁹ Go page iaa adaapumi rekoa niaa waea pulalo peme pare Gote-me niaa naminaa repaaya. Gore aanumi niaana yogane radaa waru manaawa waea peme pare niaa ora natu maomalimi. ¹⁰ Goa pua oro yaalo niaana yogane madaa epape yaere niaana kone-para Yesu omesa-daa niminaaema. Goa pea-pulu onaanumi nipuna kagaa kone wasupa niaana kone-para mua adaliminalo kogono pema. ¹¹ Gore niaa oro yaalo Yesuna kogono pema rabu aa medalomame niaa tu maomaatalo peme. Goa pea-daa onaanumi Yesuna oro yaalo kagaa pirape kone wasupa adalimina niaame kogono pamina. ¹² Go agaana re-re omape koneme niaana kone tu maomaatalo pamina. Goa pea pare oro yaalo kagaa pirape koneme nimi raba minalo kogono pema.

¹³ Niaame Yesu madaa kone rulaemare abade Gote-na agaa i buk madaa gupa sa-rupa pema: Neme Gote madaa kone rulayo-pulu neme aba lapasu. Gore niaame page kone rulaema-rupa niaame page agaame lapaema. ¹⁴ Gote-me Aa Mudu Yesu wala marekaasa-daa niaame aba makuaaema. Goa pua Gote-me niaa-para nimi-para marekaawa Yesu raapu mea mapiraalia ¹⁵ Go lagialema agaa rayore nimi raba minalo

lagialema. Gore Gote-na epe raba meape konere adaapu ora mu kiritalimina. Goa puare go madaa nimimi beten adaapumi ora pi loa Gote-na bi minasaalimina.

Yesu madaa kone rulaasimi

¹⁶ Goa pea-ga niaame kogono nagimamina. Gore ora niaana yoganere o ta pare pinawa loa padane padane laatapu Holi Spirit-mi niaana pu robaa-para kagaa puri guaaya. ¹⁷ Gore go kedaa niaa madaa epeare ora adaape-daa dia mada rialima. Goa pea pare go kedaamere niaa epe kone gua oro yaalo kagaa pirape yoto adaape mea gialia. Goa pea-ga mogo oge kedaasimiri niaa narabuaniaaina lamina. ¹⁸ Gore niaana inimi ademade yae madaa na-adaba pima. Dia, niaame na-ade kagaa yaere waru adaba pima. Gore niaame go inimi ademare gore rudupu yapina salia. Goa pea pare oyae niaame inimi na-adema yaere oro sama lama pualia.

5

¹ Gore niaana yoganere niaame su amaa ae kabe ada nona plane pima. Go ada kilipialia rabu niaana ada meda Gote-me wariasa-daa niminaaema. Goa pisa-daa go adaare aa medame abade kimi napisa pare so yaa-para aayare niaana oro yaalo pirape yogane gialia. ² Gore abia niaa su amaa pima rabu niaame so yaa-para aaya ada ora mulalo pu rekena pima. Sogo yaa madaa yogane niaana pumi raana pina pima. ³ Sogo yogane mua mamina-rupa yamalima rabu niaana yogane naramualia. ⁴ Abia niaana yogane kabe ada-rupa aaya-daa kedaa muaema. Gore

niaame go su amaa yogane kilipiape kone naima. Dia, pare niaame kagaa yogane mulalo pima. Go rabu niaana omape yoganere niaa oro yaalo pirape yoganeme alopaawa niaa rigitalia. ⁵ Gote-me niaare so kagaa yogane meamonalo man-agolaaya. Goa pua nipumi niaa orope gialiaide yaenuri Holi Spirit gea-rupa ora gulalo agaa lo mapataaya.

⁶ Goa pea-ga niaame oro yaalo robaa-para puri waru mua piramina. Abiare niaana su amaa yoganere niaana ada nona plane pima-pulu niaa go yogane-para mada pima. Goa pea pare niaare Aa Mudu raapu nipuna ada-para mada napiralimadaa niminaaeme. ⁷ Goa pua abiare niaame nipu madaa kone rulaawa pirua niaame go oyae abi na-adema. ⁸ Goa pea-ga niaana robaa-para puri meamina. Niaamere go su amaa yoganere gimoa so yaa-para pua Aa Mudu raapu pirua kagaa yogane mulalo pema. ⁹ Goa pea pare niaana konere nipuna ada-para pua nipu raapu piralima palo go su amaa ada-para piralima palo niaame oro yaalo Aa Mudu raana omenalo kogono pema. ¹⁰ Gore orope Kraism-e niaana koso pagaliade di raburi niaa rayo epa kiritalima. Gore niaame wae kogono-para epe kogono-para palima-daare onaa rayo padane padane laatapu nimuna yoto go kogono madaa mealimi.

Gote-na adami onaa piramina

¹¹ Gore niaame Aa Mudu madaa paalame omoa kone niminaaema-pulu onaame nipu madaa kone narulaawa agaa laketema. Gore Gote-me niaa adokaru mina-ga nimimi page nimina pu

robaa-para i koneme niaa ademe kone salo. ¹² Go agaa madaare nimimi niaana bi minasaaminalo natema. Dia, pare nimimi niaa madaa kone mealiminalo teme. Goa pua nimimi onaa medalomana ini agaa madaa niaa pedo paliminalo agaa teme. Gore onaa medalomame nimuna kogono madaa pedo pua robaa-para i kone na-ademe. Nimumi nimi-para agaa teme rabu nimina robaa-para i kone madaa agaa laketeme. ¹³ Gore go onaanumi niaa maeyae onaa pima temere niaame Gote-na kogono waru pamina. Go page nimimi niaa epe kone pema temere gore nimi raba meape kogono pipape. ¹⁴ Gore Kraisme niaa madaa pedo pu odome omesa-ga niaa kone waru sua nimi raba minalo kogono pema. Go aa padaneme onaa rayo madaa omesa-daa onaa rayo nipu raapu omesimi. ¹⁵ Gore nipu onaa rayo madaa omesa-pulu onaa abia pa pimi nimimi kone waru sua nimina pora pamua kone waru mealepape. Dia, pare nipumi niaa raba mulalo omoa wala rekesa-daa niaame nipu madaa kone rulaawa kagaa pora pamuamina.

¹⁶ Goa pea-ga abia niaame onaanuna kone adema rabu su amaa i koneme narumaa samina. Gore ora abade niaame Kraisme nipu pa yogane pirina kone sua go-rupa mea rumaasima. Goa pisima pare abiare niaame go kone gimoa gorupa namea rumaasima. ¹⁷ Gore aa medame Kraisme raapu pirua kagaa kone mealiare nipu ora kagaa aa piralialia. Goa pua abana wae kone rayore gimoa kagaa kone mu saapiramina.

¹⁸ Apo kagaa konere Gote-me gua abana kone mea rubisa. Abadere nipuna iaa-rupa pirisima

pare Krais-na kagaa kone gua Gote raapu padane-para adami onaanu mapiraasa. Goa pua nipumi niaa onaa medaloma raba meamonalo kogono gisa. Goa pua niaame nipuna iaanu medaloma Gote-na adami onaanu ma-aulatalo pema. ¹⁹ Gore Gote-me onaa rayo Krais-na adami onaanu mapiraasa-daa agaa lagema. Goa pua Gote-me nimuna waea pisimi madaa kone nasia wae yoto nasaapiruaaya. Gore onaa iaarupa pirisima rabu Gote-me niaa adami onaa mapiraasa. Go kone madaare niaa kogono pua onaa laketema. ²⁰ Goa pea-pulu niaame Krais-na agaa mua nipuna agaa laketema. Goa teme rabu Gote nipuna agaa niaame lagialema. Goa pua naamere Krais-na agaa mua nimu-para puri paloa gupa teme: Gote-me nimi iaa aulaawa adami onaanu wala mapira ya-pulu agaa ria waru mema. ²¹ Krais-me waea meda page ora napisa yapare Gote-me niaa Krais raapu wae onaa-ga epeloa rayo epe-rupa mapiaaya. Go rabu nipu waea pi aa-rupa ma-aulaasa. Goa pua Krais-me pisare niaa rayo nipu raapu padane-para pirua Gote-na redepo ne kone mua epe-rupa piraminalo pisa.

6

Aposel kogono madaa keda risimi

¹ Niaare Gote-na kogono paema-pulu nimi-para agaa puri palo gupa teme: Nimimi Gote-na epe raba meape kone aba meme-pulu waru

surubalepape. ² Go madaare pagalepape. Gote-me gupa tea: Aba nimi epe raba meape yapi di raburi nena agaa pagesude.

³ Gore niaame kogono epe-rupa pua onaanu wala lopalimilo-daa napema. Goa pua nimumi niaana kogono madaa ero agaa mada nateme.

⁴ Dia, yapare onaanumi niaa Gote-na kogono aa adaliminalo kogono pema. Goa pua niaame radaa no kogono pala piramonare kedaa riape kogono pu waea rado radome page rabualia-ga kogono pawa pamina. ⁵ Goa pala piramonare

nimumi niaa tisimi page kalabus ada-para map-ataasimi rabu page niaa wae-rupa piruaarimana loa pogolasaasima rabu page kogono pisima. Niaare kogono madaa pu imu-para yaapi pu radaa waru noa u waru napatua reame waru omes-

ima. ⁶ Goa pisa pare niaa abia epe-rupa pima-ga kone waru niminaawa pawa pirua onaanu epe-rupa raba mema-pulu niaare oro Gote-na kogono aanu-rupa ademe. Niaamere Holi Spirit-mi kone ginaloa puri mua niaame onaanu madaa pedo pu raaname waru omoa Gote-na kogono pa amaa pema. ⁷ Niaame ora agaa laketema rabu Gote-

na puri mada kogono pema. Goa pua niaame epe redepo ne kone ima-ga niaame Gote-na iaanu tulalo pema rabu page nimumi niaa tulalo peme rabu page ora agaana redepo ne kone sua kogono pema.

⁸ Onaa medalomame niaana bi minasaaeme pare medalomamere waea pimi teme. Medalomame niaa-para ero agaa loa masaa rilaeme pare medalomame niaa epea aa-rupa adoa re-maa laketeme. Nimumi niaare yaa agaa ne aanu

kone imi pare niaamere ora agaa mea laketema. ⁹ Gore onaa medalomame niaana bi napagesimi pare onaa adaapumi niaana bi waru pageme. Medalomame niaa omape-rupa pirisima pare abia nimimi niaa kagaa pa pimi-daa ademe. Gore niaa epe-rupa piraminalo Gote-me niaa kedaa pi kogono mea gea. Goa pea pare go oyaeme niaa-daa natu maomaaya. ¹⁰ Niaare niaana pu robaa-para kedaa mema pare Gote-me niaa raba muaaya-pulu oro yaalo niaame raaname omamina. Niaare naraa onaa-rupa pirita pisima pare niaame Gote-na epe kone adaapu mua onaa adaapu page rumaa katema. Gore niaare oyaenu meda naima teme pare niaame oya rayo ora saapiruaema.

¹¹ Gore Korin onaa nimi-para epe agaa-rupa apo lagialema pare nimina robaa-para i kone rayo penaame waatema. ¹² Niaame niaana lo robaa-para i konere narogaa saapima. Dia, pare nimina pu robaa-para epe kone waru naimi-pulu nimimi niaa madaa pu robaa-para i kone penaame nawateme. ¹³ Gore abiare neme nimi lagialo aaraame nipuna si agaa mana laketeme-rupa lalo: Niaame nimina robaa-para i kone rayo penaame waatema-daa go nimimi epe kone mua go-rupa pipape.

Niaare Gote-na ada-rupa pima

¹⁴ Gote madaa kone narulae onaanuri kone rado-rupa imi-ga nimu raapu pora napamualepape. Dia-ga epe kone i onaanu-para agaa rasini onaanu raapu pora meda-para napamualepape. Go page niaame abana

kone-para kagaa kone lapo padane-para mada nakibumalima. ¹⁵ Go page Krai-para Satan lapon kone padane-para mada nasalipi. Gore mo kone rulae onaanu-para kone narulae onaanu raapu kone padane-para mada nasalima. ¹⁶ Go page Holi Spirit niaa madaa pia-ga niaare Gote-na epe ada nona plane pima. Goa pea-ga niaame remo yawe i aana madaa kone mada nasalima. Gore niaare ora pia Gote nipuna epe ada nona plane pima. Goa pea-pulu abade Gote-me gupa sa:

Niri nimina robaa-para pirua nimi raapu padane-para pamuamina.

Goa pua niri nimina Gote piralua-pulu nimirini nina ruru onaanu piralimi sa.

¹⁷ Goa pisa-pulu Aa Mudumi gupa sa:

Nimirini nimuna rikiraana gimoa ipulupape.

Goa puare nimimi remonuna wae kone naratalepape.

Goa palimi-daare neme nimi raapu piralua.

¹⁸ Goa pua niri nimina Aapa ora ria piralua.

Nimirini nina nogo naakinu piralimina.

Aa Mudu-ri oyae rayona puri yaalo agaa gupa lo mapataasa.

7

¹ Gore nina ame baaninu-ya, Gote raapu pogatu pirape agaare niaa lagea. Goa pea-ga oyae rayomere niaana kone-para robaa-para maoyaalia-daare mea ruboa epe-rupa piramina. Goa puare niaame Gote madaa paalame waru omoa epe kagaa kone padane sua piralimina.

Korin onaame Pol madaa pedo pisimi

² Niaame abade aa meda-para waea napua aa meda namaoyaawa page niaame abade aa meda namakirasima. Goa pea-ga nimimi niaa madaare pu robaa-para kone epenaatapape. ³ Neme nimi-para mariae agaa-daa nalalo. Dia, neme aba apo lawade. Niaame nimi-para kone waru imadaa nimi omalimi palo pa piralimi palo ni page nimi raapu piruaayo. ⁴ Neme nimi madaa kone mapiraawa nimi madaa pedo waru pe. Gore kedaa pi kone rayo niaa madaa epeare gore nina pu robaa-para puri waru mapalaaya. Goa pua naa raana ome konere robaa-para rulatabea.

⁵ Gore abade niaa Masedonia su-para epa opapasima rabu niaa ogesi-daa kitu napirisima. Dia, wae kedaanu ipisa-daa onaanumi arere pua niaana robaa-parare paalame omesima. ⁶ Pare aa meda nipuna pu robaa-para kedaa pea raburi Gote-me nimuna pu robaa-para epe kuma pi kone kata. Goa pea-ga Gote-me Taitus niaa piri-para mea rapaasa-daa niaana pu robaa-para puri mapalaaya. ⁷ Taitus niaa piri-para ipisa rabu gome agu niaana pu robaa-para puri namapalaasa. Dia, pare nimimi Taitus nipuna pu robaa-para epe kone kasimi-pulu nipumi go agaa lagisa rabu niaana pu robaa-para puri page mapalaasa. Taitus-mi nimimi ni ora adolalo pamede-daa lagilo sa. Go page nimimi odome omoa ni raba mulalo peme-daa lagialo sa. Goa pea-pulu neme ora raaname waru omesa.

⁸ Gore neme pepa tua o taasude rabu nimina robaa-para kedaa mea gisa-daare ni abia odo napea. Yapare go pepa-me abade nimina pu robaa-para oge rudupu kedaa mapasa-daa

odome omesu. ⁹ Goa pea pore abiare neme raaname waru omalo. Gore mo nimina robaa-para kedaa pi kone masaasude madaare raaname naome. Dia, pare go kedaa pi kone sua wala nimi go kone madaa lo robaa perekesimi-pulu go madaa raaname waru ome. Go kedaa pi kone madaare Gote-me nimina lo robaa maepeaasa-pulu niaana agaame nimina pu robaa-para na-maoyasa. ¹⁰ Dia-ga kedaa rialima-para lo robaa wae raapu ritima rabu Gote-me kogono pea-pulu gome onaanuna kone maepeaawa oro yaalo mapiraape kone gulalo pea. Goa pea-ga kone perekealima lo robaa-parare ora epe ta-ga odome naomamina. Goa pea pare go su amaa piri onaanuna kedaa-para lo robaa wae mema konemere nimu maoyainaloa nimu ini adupialimi. ¹¹ Gore lo robaa kedaa pi kone gisa-mere Gote-me nimi raba misa-daa waru ado pimi. Go kedaa pi kone misimi-pulu nimimi aipapulu rekoa kone maredepo yatepape. Goa pua aa medame waea pea rabu go madaare nimimi ratu yawoa Gote madaa paalame omoa niaa waru adolalo peme. Goa puare waea peme onaare nimimi lo robaa marekaawa nipuna kone maredepo yatepape. Goa rayo madaare nimimi nimina konere pe-naame epe-rupa meme. ¹² Gore neme go pepa nimi pimi-para tua o taasude rabu neme go pupitagi nisade aa raba minalo agu-daa natisude. Go page go aame onaa madaa waea pisa-daare go agu raapo madaa kone sua pepa natisude. Dia, pare Gote-na ini agaa madaare nimimi niaa agu raaname omoa niminaaliminalo go pepa tua o taasude.

¹³ Go nimina kone agaa pagema raburi niaame epe kone sua epe-rupa piraema. ¹⁴ Gore neme abade nimi piri-para Taitus-me agaa adaapu pua lakelasude. Goa pisu pare nimimi go agaa madaare ni yala namapasimi. Dia, agaa rayo niaame nimi-para simare gore ora agaa sima. Goa pea-ga niaame nimi madaa Taitus-para agaa adaapu loa epena sima. Go raburi niaame ora agaa lagisima kone sua makuaaema. ¹⁵ Gore Taitus nipu nimi piri ipisa raburi nimimi nipu mulalora paala omeme kone adaapu sima. Go rabu nimi rayome nipuna agaa pagoa mogeasimidaa nipumi kone niminaabaaya. Goa pisimide rabu nipuna pu robaa-para nimi odome omoa raaname waru omo pia. ¹⁶ Goa pea-ga abia nimina kone-para epea palimi kone sua neme padane ora waru pedo pe.

8

Raba meape kogono

¹ Gore niaame nimi lagulalo pima yaere Gote-me Masedonia lotu ada-para kirita piri onaanu epe-rupa raba mina mua titame omenalo niminaalima. ² Go onaa nimumi kedaa adaape mea riasimi-pulu gomere nimuna kone rulae ko tulalo pisa. Goa pua nimu naraa onaa-rupa pimi rabu nimi robaa-para raaname waru omalimi. Go onaanumi mone ora adaapu kiritaawa kateme. ³ Neme adoa nimi lagialo. Gore pa nimuna oyae adoa go mone kirita sua medaloma rumaape-rupa isare waru rumaasimi. Goa pisa pare nimumi go kone page rabuaniaawa adaapu wala

mea kateme. ⁴ Go rabu nimumi agaa puri palo loa mo Judia lotu ada-para page Gote-na ruru raba mina isimi-pulu go kogono pisima. ⁵ Nimuna konere niaame ora epe ta kone isima pare nimumi mone kogono agu-daa nakasimi. Dia, abade nimuna kone rayo Aa Mudu-para kasimi. Goa pua nimumi Gote-na kone mua nimumi niaa-para page kone kaloa raba misimi.

⁶ Goa pea-ga Taitus-mi go kogono abade ripimaawa mone oyae kiritainalo lakesima. Nipumiri nimina epe raana omape kogono raba minalo lakesima. ⁷ Gore oyae rayo madaare nimimi epe kone waru imi-ga Gote-para puri paloa kogono pua nimina raana omeme konena iniri mone katapape. Nimimi Gote madaa kone waru rulaawa agaa epe-rupa lakeloa makuuae kone waru sua raba mulalo kone page waru imi. Goa pua nimimi niaa madaa page kone waru imi. Goa pea-ga abiare nimimi raana omape kogono meme rabu kone waru ratua pipape.

⁸ Neme nimi pa pora medaloma nalagialo pare onaa medalomame epe kogono pulalo peme raburi kone mea waatea-ga adalepape. Go kogono madaare neme nimu odo omoa lo robaa waalape kone waru adaliminalo lagialo. ⁹ Gore nimimi niaana Aa Mudu Yesu Kraisa-na epe titame omoa raba meape kone madaa remaa pagesimide. Nipuri yaa-para aa mudu pirisa pare niaa raba mulalora nipu waea naraa nona plane epa pirisa. Nipumi aa naraa piritalo pisare nimi nipuna loa epe kone madaa rabu mulalo pisa.

¹⁰ Abia nina konere oyae kirita sape kogono madaare nimi gupa lagialo: Go kogono aba

maali padane dia naloa ripimasimi-pulu abia pu kiritatepape. Go kogono madaare nimimi aba raana waru omoa pulalo pisimi. ¹¹ Goa pea-ga go kogono ora pu kiritalepape. Abade nimimi aipapulu kogono raaname omoa marekasimi go kogono abia page aipapulu pubalepape. Gore nimina kiritape mone adoa pipape. ¹² Goa peadaa nimimi oyae katalo raaname omalimiri Gote-me go kone adoa raaname omea. Nipumi nimi gulalo pi oyae madaa adoa raaname omalia. Nimimi kane oyae saapimiri nipumi go madaa adoa rumaalia.

¹³ Neme oyae adaapu mua onaa medaloma eperupa pirinalo oyae nakaato. Goa pula pe yaalore nimina oyae dia yalia. Neme nimi rayo padanerupa piralimina kone i. ¹⁴ Abiare nimimi oyae adaapu imi-ga oyae dia ta onaanu medaloma katapape. Goa pea pare nimi oyae dia yalia rabu nimumi oyae adaapu salimi-daare gore nimi page raba mealimi. Go madaare nimi-para nimu raapu padane-rupa piralimina. ¹⁵ Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Aa medame eta adaapupe mea kiritaaya pare rumaatalo pea rabu nipuna ora adaapu naia. Gore aa medame ogepusi mea kiritali-daare rumaame rabu gore nipuna eta ogepusi nadia yaalia sa.

Pol-me Taitus Korin su-para mea rapaasa

¹⁶ Taitus-na konere niaana kone raapu padanerupa inalo nimi raba mulalo pea. Goa pua nipuna kone madaa Gote-para ora pi tema. ¹⁷ Gore nipumi niaana agaa pagoa ratea pare nipuna go kogono pulalo kone mua nimi piri-para epalia.

¹⁸ Niaana ame meda nipu raapu penaatema. Go amere Yesuna ruru onaa rayome Gote-na agaa lakelape kogono madaare nipuna bi minasaaeme. ¹⁹ Goa pea pare go-rupa agu-daa dia. Gore mo Yesuna ruru onaanumi nipuri niaa raapu penaalame. Nimumi nipu Gote-na agaa kogono-para go mone surube kogono mea kasimi. Go madaare niaame raaname omape kogono pua niaa Krais-na onaanu raba muaema. Onaanumi go epe pora adalimi rabu Aa Mudu-na bi mada minasaamina. ²⁰ Go mone adaape madaare pa aa medalomame ape yaenu mada nateme-daare niaame go yae epe-rupa surubema. ²¹ Niaana konere Aa Mudu-na ini agaa madaa kogono waru pamina. Yapare nipu madaa agu-daa napema. Dia, pare pa onaanuna ini agaa madaa page kogono waru pamina.

²² Goa pua mone epe-rupa surubalima-pulu niaame niaana ame meda page nimu raapu penaatema. Nipuri oro yaalo niaame kogono rado rado katema rabu nipumi puri paloa niaa raba mulalo pea. Gore abia nimi madaa kone waru ia-pulu nipumi puri waru paloa go kogono mada palia.

²³ Gore Taitus-ri nipu niaa kogono meda pi yago pirina saame nimi raba mulalo kogono pepa. Taitus raapu palimide amenuri nimu Gote-na ruru lotu adanu-para piri onaanu-repaa kogono pape aanu ya-pulu onaanumi nimuna kogono madaa Krais-na bi minasaalimi. ²⁴ Goa pea-ga nimimi nimuna kogono madaa raaname omalepape. Goa palimi rabu mo Gote-na ruru piri onaanumi nimi madaa pedo pua madaa paliminalo teme.

9

Pol-me Gote-na ruru raba mealepape lo agaa lakesa

¹ Gore Judia su-para pirua Gote-na ruru onaanu nimumi raba mulalo oyae pa kateme. Goa remaa pageme-ga neme nimi agaa wala adaalupu natua repalua. ² Nimina konere niaame go kogono palima kone imi-pulu neme mo Masedonia onaanu nimi pedo pi agaa gupa pua lakesu: Aba patisa maali rabu Grik su-para pimi ame baaninumi nimi raba mulalo piruaeme lo lakesu. Gore Masedonia su-para piri onaa adaapumi nimina kone adoa nimumi pora waru mea waasimi. ³ Goa pua niaame nimi madaa pedo pua simade agaare pa agaa nasima pare go amenu penaatema. Goa pea-ga neme abade nimi lagesude agaa madaare nimimi oyae aba managolaba piralepape. ⁴ Niaame abade nimi madaa kone waru sua agaa adaapu sima. Goa pea pare mo Masedonia su-para piri onaanu ni raapu nimi kiritaawa epola pemepulu oyae nakiritalimi-daare nimi yala potema. Goa pua nimimi page yala waru poteme. ⁵ Goa pea-daa neme go amenu nimi piri-para aba mea epenaaloare nimina pa kaloa rumaape yae managola salepape. Goa pua pa mea rumaape yae managola salimiri niaa epalima rabu ora nimina kone sua katemenalo adalima. Niaame go mone oyae yoloa mulalo-daa napema.

⁶ Go madaare nimi kone gupa pagamede nimaatepape: aa medame nipuna eta wai ogepusi poaliare gore nipuna eta page ogepusi no patalia. Pare aa medame e adaapu poaliare gore nipumi

eta adaapu no patalia. ⁷ Goa pea-ga nimi padane padane laatapumi nimina kone waru suare oyae rumaa katapape. Goa pua nimi oyae katalo peme rabu kone laapo nasu nakalapape dia, ora mea ipu neme pi natapape. Dia, aa medame oyae kaloa waru raaname omeare Gote-me go aa madaa pedo pu raaname omalia. ⁸ Gore Gote-me nimi nipuna oyae waru guaaya-ga nimimi mealimi rabu nimina ki-para rulatabalia. Goa pea-pulu oro yaalo nimimi mealimi rabu oyae rayore mada saapiru kiritalimi. Goa puare nimimi epe kogono rayo madaa pu kiritalimi. ⁹ Go-rupare Gote-na buk-para agaa gupa ta:

Go aa nipumi abade naraa piri onaanu-para oy-aenu waru rumaa kasa.

Nipuna epe konere oro yaalo pa saapiraama laama palia.

¹⁰ Goa pua Gote-me eta wai aanu mea kata rabu napenu page poaeme. Goa pea-ga eta ini go plane yaere nimi adaapu ma-adaa gu kiritalia. Goa puare nipumi nimi epe kone su waru kalape yaenu mealminalo epe oyae adaapu maopalia.

¹¹ Goa pua nipumi nimi oyae adaapupe mea gialia rabu oro yaalo nimimi page oyae adaapu mada kateme. Goa pua niaame nimina pa gi yaenu mea katema rabu onaa adaapumi Gote-para go oyae madaa ora pi mada teme. ¹² Gore nimimi go epe kogono palimi rabu Gote-na ruru onaa raba mua nimu oyae rudu teme onaa rayo kalo kiritalimi. Goa pea pare go-rupa padane dia. Goa palimi rabu go madaare nimumi Gote-para raana waru omoa ora pi tema. ¹³ Goa pua nimimi go kogono pua onaa adaapu raba mulalo oyae

rumaa kateme-pulu nimimi Krais-na epe agaana pora ratalimi-daare adalimina. Goa pua nimimi pa onaa radonu rayo page kateme-pulu onaa adaapumi Gote-na bi minasaalimi. ¹⁴ Goa pua Gote-me nimi ora waru epe-rupa raba meape kone gua surubaaya. Goa pea-pulu nimumi nimi adaape raaname waru omoa Gote-para beten teme. ¹⁵ Gore Gote-me niaa pa amaa guaaya yaere gore niaame ora nakabalima pare niaame Gote-para go madaare ora pi lo piruamina.

10

Pol-na kogono madaa marakepeaa agaa laasimi

¹ Niri Pol neme nimina kone maredepo yatalo Krais-na agaa kone nimi lagialua. Nimina riki-raana pimi onaa medalomame niri nimi raapu oge naaki-rupa pawa epa piruaayo teme. Goa teme pare wala ni pisude raburi nimi madaa puri pane agaa pamu laayo teme. ² Gore neme nimi agaa gupa mealo: Wala orope ni nimi piri-para epaluade raburi puri pane agaa lagula epea teme ya? Go onaanumi niri abana kone sua kogono pamu pealo teme-ga nimu padane pirinaloa puri pane agaa mada laketoa. ³ Ora niaare su amaa pima pare niaame go su amaa onaanuna kone-rupa nasu piramina. ⁴ Gore niaame yada pape yaenu aba saapimare pa go su amaa yaenu saapima kone nasamina. Dia, yapare niaame yada pema rabu Gote-na puri pane yada pape kone samina. Goa pua niaame iaanu raapu yada paape abuloa piri nona plane kepo mea rasitima.

⁵ Naamere nimuna yada paape makirae agaana re nagimema. Goa pua kone rayore onaanumi Gote-na epe kone gimolalo pemere go page niaame rugulala paina teme. Niaame onaa rayona kone marabuaniaawa niaa rayome Krai-na epe kone mua nipuna agaa pago ratu piramina. ⁶ Goa pua nimimi niaana agaa rayo pagoa rataliminalo lagema. Goa pea pare onaa medalomame go agaa rasatalimiri niaame puri pane agaa loa nimumi makuaainalo yaenu palima.

⁷ Gore nimimi go madaa kone waru salepape. Gore aa medame nipu Krai-na aa piritalo palia-daare nipuna robaa-para i kone aba niminaawa kone wala melia. Gore nipu agu raapo Dia, pare niaa page Krai-na ruru onaanu pima. ⁸ Gore Aa Mudumi niaa-para puri gisa-pulu neme go kogono madaa pedo pu piruaayo. Pare neme pa bi mulalo pa amaa agaa nasude. Pagalepa. Nipumi puri gisare nimina robaa-para puri mapalainalo gisa. Gore neme go purimi nimi namaoyalua pare go pe kogono madaare neme yala napotoa.

⁹ Pare nimina koneme neme go agaa nimi paala masaatalo o taariana kone nasalepape. ¹⁰ Gore nimi medalomame go plane agaa pa teme: E, gore Pol-na pepare agaa puri pane kedaa pi agaa ia teme. Yapare nipu niaa raapu pa epa pia pa epa omapaaya pare nipuna agaare pa agaa ia teme. ¹¹ Gore go agaa teme onaanu nimimiri kone gupa niminaatepape: Niaare su adaalu-para pirua page nimi raapu pima rabu page pepao taape kone-para page kone salima page ora padane kone sua pema.

¹² Gore onaa medalomame niaana bi mi-

nasaaeme teme-daare nimu raapu napiralima pare paalame omema. Pa onaanuri nimi kone waru naimi. Nimuna pa piruaeme onaanuri nimuna bi minasaape kone sua medaloma rabua-niaawa ko tape agaa kone epea rabu rumaawa waru ademe. ¹³ Pare niaame niaana bi mada naminasalima. Dia, abade Gote-me niaa mea wasade kogono madaa niaame niminaawa pedo pua kogono pema. Go gisade kogonore nimimi page go pema-daa. ¹⁴ Gore go kogono madaare niaame nimi piri-para ipua Kraisa madaa Epe Agaa lagisima rabu go gisade kogono pa pisima. Pa aa medana kogono rado meda yaalore mada napula pisima. ¹⁵ Goa pea pare aa medalomamere nimuna kogono rado peme rabu niaame go aanuna kogono madaa nimuna bi minasaatalo napema. Dia, Gote-me niaa kogono gisa-daa niaame nimina kone rulae yae puri waru palainalo ado pima. Goa pua nimina rikiraanare niaame Gote-na gisade kogono ora adainalo kogono pamina. ¹⁶ Goa puare niaame nimina masaa-nane* piri onaanu medanu-para Epe Agaa laketa palima. Goa pua niaame aa medaloma nimuna peme kogono madaa bi namulalo pema.

¹⁷ Go madaare agaa gupa ia: Aa medame pedo pedo palia-daare gore nipuna Aa Mudu ora piadaa go madaa pedo palia. ¹⁸ Gore aa medame nipumi nipuna bi minasaaliare go konere epe kone-daa dia. Dia, yapare Gote-me aa meda

---

* **10:16:** Pol-me nimina masaa-nane aaya adaare naare pabalanane aaya adaare Korin-para Rom-para Spen-parana agaa lakesa. Gore pa i su meda-para Pol-me polalo pisa.

madaa pedo paliare go aa padanere ora nipuna bi ia.

11

Pol-me makirae aanuna kogono gupa napipape sa

¹ Gore neme pa maeyae agaa lalo-ga agaa loraawa pa pagalepape. Gore pa ogesi pirua pagamina. ² Gote-me nimi madaa udipa kone ia-rupare neme page nimi madaa go kone i. Gore nimiru epe inumakua ona-rupa pirua epe aa meda ora palima kone imi. Go epe wariaae aare nipu Krai yaade. ³ Pare neme nimi paalame waru ome. Aba mo makirae kone Satan paaka nona plane pirua waea pua go onana kone maoyaasade. Gore go-rupa nimina kone-para oyolalo nimimi Krai gimolalo peme rabu neme go madaa paalame ome. ⁴ Gore pa aa medaloma nimi piri ipua makirae Yesu radona agaa epa lageme rabu nimimi raaname waru omoa kone rulaeme. Gore niaame abade go rado makirae Yesuna agaa-daa nagisimade. Goa pea pare nimimi makirae epe remo madaa page epe agaa rado madaa page pa pageme. Goa peme pare abade niaame agaa mogeasima rabu Holi Spirit-na epe agaa lagisimade pare rado agaa-rupa ma-aulasimide.

⁵ Pagalepa. Gore mo nimina epe aposel kogono aanuna rola-para ni pa pide. Go kone imi ya? ⁶ Gore nina lagede agaare goa lape yaata kone sua pa amaa-daa natema. Dia, pare neme makuaal-iminalo kone waru sua to. Gore oro yaalo nimi

raapu pima rabu niaame go kone rayo nimi mea waasimade.

⁷ Neme abade Gote-na Epe Agaa lagisude madaare neme mone yoto namisude. Go kone madaare neme nimi epe onaanu mapiraatalo nimina kone marekaasude. Gore neme go pisunare akeane go waea pisuna? ⁸ Neme nimi raapu pirua kogono pisu rabu Yesuna ruru onaa medalomame oyae gisimi. Gore nimi raba mulalore apo nimi surubeme onaanuna oyae paake nolalo-rupa mada pisude. ⁹ Abade ni nimi raapu pirisima raburi naa mone dia sade pare ni raba mealepalo kedaa nagisude. Dia, mo niaana amenu Masedonia su gimoa mo Korin su-para ipisimi rabu ni madaa dia sa yaenu rayo mea epasimi. Gore abadere nimimi ni raba minalo kedaa ogesi-daa page meda nagisude. Goa pua orope page oro yaalo ni go kogono palua. ¹⁰ Gore neme Krai-na ora agaa ria ya-pulu neme mone yolape kogono-daa ora napalua. Goa pea-pulu gore ora mo Grik su robo rayo-para pia aa medame page nina kone mada narabuaniaalia. ¹¹ Gore neme goa palua ya? Neme nimi madaa pedo pu raaname naome-pulu goa palua ya? Dia, Gote-me nimi raaname omanolo go kogono pe.

¹² Gore pa aposel kogono aa medalomamere nimuna bi minasaatalo kone sua niaame pema-rupa kogono pinalo epa teme. Goa pea-daa neme nimuna puri rugulape kogono agu pala piralua. ¹³ Gore mo aanuri yaa agaa aposel kogono aanu-ga nimumi nimuna kogono madaa yaa agaa medaloma page teme. Nimuna wae kone sua pa yoganemere Krai-na ora aposel

kogono aa-rupa ma-aulaawa piruaeme. ¹⁴ Gore niaame go madaa niminaamina. Satan-me page nipuna yogane pepena waru ma-aulaawa ensel-rupa to aaloo niaa makiratalo pea. ¹⁵ Goa peapulu nipuna kogono aanumi nimuna kone mea perekenaloo pa onaanumi nimu nipu ora epe kogono pape aanu kone salimi. Goa palimi raburi niaame go kogono madaare niminaamina. Gore orope nimuna kogono madaa wae yoto ora pua mealimi.

Pol-me aposel kogono pua kedaadaapu misa

¹⁶ Aba lawade pare wala apo lalo: Aa medamere niri pa bi minasaape agaa loa maeyae ne aa kone nasalepape. Pare nimimi niri maeyae ne aa kone salimiri gore palainawa. Goa pea-ga oyae ogesi madaa page pedo palua. ¹⁷ Abia pedo palua pare neme Aa Muduna go pe agaa ratua nalagiade. Dia, neme pedo pi agaa lagialo rabu ni maeyae aa nona plane agaa lagiale teme. ¹⁸ Gore ora aa adaapumi go su amaa onaanuna kone sua nimuna pedo pi agaa teme-pulu neme page go kone sua ogesi lagialua. ¹⁹ Nimimi ora epe kone imi-ga nimimi akeane pa maeyae ne aanu raapu pirua raana omeme? ²⁰ Gore pa aa medame nimi puri pane agaa lagu nimina mone mea rubo nimina oyaenu muboa nipumi nimi aakone sua nimina ini agaa ki paarame tua nimimi pirua agaa nateme. ²¹ Gore go pemea pape puriri napasima-pulu neme mada yala pote.

²² Gore nimi Juda aanu pimi-rupa ni page gorupa pi. Gore nimu Israel aanu pimiri ni page gorupa pi. Gore nimumi Abraham-na akuanu

pimi-rupare ni page go-rupa pi. ²³ Gore nimu Krai-na kogono aanu pimi ya? Abiare neme nina bi minasaatalo maeyae ne aa teme-rupa lagialo. Goa pea pare neme Krai-na kogono madaare neme nimi re-para aba ripia lage. Nina kogono kalai pua neme nimu gupa maorope aayo: Karapusa ada-para rana adaapu mapatisimi rabu aa medalomame rana adaapu repena unimi ni kudu tua yala mapolaasimi. Go madaare rana adaapu ni ora pode ini adupisu. ²⁴ Rana supu mo Juda aanumi ope oteme ni tisimiri rana adaapu gupa 39-rupa tisimi. ²⁵ Rana repore Rom su-para piri aanumi ni aipuyame tisimi. Rana medare aaname tisimi. Rana repore ni ipunu madaa pirua mo ipa solwarama morope morope lo paboa ipunumi tisa. Yapi medamere ribaa rana lapo solwara madaa oyae ripinua ipa masaana ria mawataina pirisu. ²⁶ Ora rana adaapu ni su adaalu meda-para pora kimisu pamisu rabu ipame ru paboa pode omesu. Goa pua pora pami onaa tumaomae paake mi aanumi ni tulalo pisimi. Goa pua nina yago Juda aanumi page nimu ruru radonumi page ni tulalo pisimi. Goa pua adaare-para piri aanumi ni kedaa gua onaa napiri pa i su-para piri onaame page kedaa gisimi. Ipa solwara madaa pamisu rabu page ora waru moropisa rabu ora pode omesu. Goa pua nina makirae amenumi page ni kedaa agu gulalo pisimi. ²⁷ Neme abade kogono radaa pi rado rado pisu. Oro medaloma ni ribaane-para pamua ni u waru napatisu. Ni ora eta ipa page reame omesu. Ora rana adaapu nina eta no pirape ada-para mamina maraape page dia sa.

²⁸ Go yae agu-daa dia. Ora yapi tade yaalore neme Yesuna ruru onaa raba mulalo kone adaapu i-pulu ni kedaa go-rupa ruayode. ²⁹ Goa pua kone rulae onaa padanere puri waru napata rabu ni page nina puri waru napaato. Goa pua aa meda wae pupitagi nalia-daare neme go aa-na kone mabebolalua.

³⁰ Gore neme pape kogono madaa nina bi minasaatalo nina konere puri napalape yapare mea waatade yae madaa neme agaa lagialua. ³¹ Gore Gote-re Aa Mudu Yesuna Aapa pia-ga nipuna biri oro yaalo minasaamina. Nipumi neme yaa agaa nalalo-daa niminaaya. ³² Gore Damaskus adaare-para pirisu rabu aa mudu Aretas-na gavman pirisa. Go aamere nipuna oda plisman-nu adaare-na kepona pora gaape-nane epalia rabu Pol adialepape loa mapiraasa. ³³ Goa pisa pare nina adami aanu medalomame nimuna adaa basket nu-para ni mea madua pagaa isimi. Goa pua mo adaare-na kepo loba pa i oge pora gaape meda pawa malopaniaasimi rabu neme gavman makiraawa pogola pisu.

12

Gote-me Pol oyae adaapu mea waasa

¹ Gore nina bi minasaape konemere onaa naraba muaaya pare nina palua. Goa pea pare nina upaa medalomame aba ripia agaa medaloma Aa Mudumi upaa madaa mea waasa yaede madaa neme remaa lagialua. ² Gore neme

Gote madaa kone rulae aa meda* ade. Nipuna maali 14 patisa pare Gote-me go aa ora so yaa-para i su-para mea pisa. Gore yogane apalae mea pisa pae waasa mea pisa pae gore ni maarea. Gote nipuna padane niminaaya. ³ Gore wala apo lalo-daa: Neme Gote-na so yaa-para i su-para mea pisa aare neme ade. Gore nipu yogane apalae pisa palo pa nipuna kone wasupa agu raapo mea pisa pae ni maarea pare Gote-me adea. ⁴ Pare so yaa-para i su-parare gore nipuna agaa rado rado pagesa. Go agaare su amaa piri onaanumi go-rupa mada nateme. Gore ora rekena ia pae onaanumi so yaa-para ia oyae madaa nateme. ⁵ Neme go yaa-para adaape yae madaa pedo palua rabu nina bi naminasatalo palua. Gore nina pedo palua rabu nimimi ni puri namapalano niminaaemedede yae madaa pedo palua.

⁶ Gore ora nina upaa madaa pedo pi agaa lagialuare gore niri maeyae ne aa-rupa mada napiralua. Ora dia, neme ora agaa agu toa. Goa palua pare neme pedo pa amaa napalua. Dia, aa medame nina kogono adoa nina agaa pagalia. Goa pua nipumi niri ora epe aa tea-daare nina pi kogono madaa tea. Go rabu neme nina bi minasaape kone madaa nata.

Radaa pi yaeme Pol-na to madaa keda-rupa awesa

⁷ Gote-me ni upaa madaa mea wasade ora adaa puri pane yae meda adesu. Gore nina bi naminasalua pare radaa pi yae meda mea gisa.

---

* **12:2:** Pol-me Krai-na aa meda go aaya-daa sare api-para sa pae? Nipuna bipa nipu-para sa. Padane agaa madaa so lain 7 madaa adape.

Goa pua ni rope pape kone naisu rabu Satan-na ensel medame naa yogane madaa yaina mea gisa. ⁸ Go wae yainare mea raake painalo Aa Mudu-para rana repo beten sude. ⁹ Goa pisu pare nipumi ni gupa lagisa: Gore nina epe raba meape yae-para titame ome konere ora ne madaa page pia sa. Nena to yogane oma paaya raburi nina puri waru minalo gialua sa. Gore Kraisona purimi ni surubea-pulu neme nina oma pae yogane madaa ora raaname waru ome. ¹⁰ Goa pea-ga go Kraisona kogono madaare kedaa rado radonu ni madaa epea. Goa pua ni puri napaato rabu page wae ero agaa teme rabu page radaa ne rabu page kedaanu gialeme rabu page wae po ripunu epea rabu page ora palainawa. Goa pea pare ni puri napaato rabu Kraisona mi ni puri waru gaaaya.

Pol-me Korin su-para piri onaana kone rulae yae puri mapalasa

¹¹ Neme apo bi minasaape agaare pa maeyae ne aa-rupa pirua lalo. Goa pea pare nimimi ni marekaeme-pulu neme gupa apo lalo-daa. Gore nimimi nina bi minasaaliminalo ora epe ta pare abade aposel kogono aanuna bi minasaasimi. Gore niri ora aa-daa pirita pe yaalore nimina pa epe aposel kogono aanumi ni mada narabuaniaaeme. ¹² Neme abade nime raapu pawa pirua kalai pu kogono pisu. Goa pua neme ora aposel kogono aa adaliminalo kogono pisude. Gore neme napiaanu page kogono rado pisude rabu na-ademe kogono pisu pare Gote-na puri mea waatalo pisude. ¹³ Gore Yesuna ruru onaa

medalomame ni raba misimi. Goa pua neme oyae madaa agaa namisudere nimi maoge yatalo pisu ya? Gore odo pia pare nimi naraba misimi-daa pisu ya?

¹⁴ Abiare nimi adolalo rana repopa e paluame pi. Goa pea pare neme nimina oyae gialepa-daa natao. Dia, neme nimina mone mada namealua. Dia, pare neme ora niaa onaanu padane eperupa piraliminalo kone i. Gore nogo naakinumi nimuna agi aaraanu raba meape oyae namea kiritaeme. Dia, mo agi aaraanumi padane nimuna nogo naakinuna yaenu mea sua rana masaatalo katemedede. ¹⁵ Gore neme raaname omoa nimi raba mulalore nina oyaenu mada mea rubalua. Go page nimi raba mulalore nina yogane page mada mea tu rubalua. Goa pua neme nimi madaa pedo pu raana omape kone waru salua-daare nimimi ni madaa go kone oge-daa abuteme ya?

¹⁶ Goa pea pare onaa medalomame ni-para apo plane aa pa teme: Ora nipumi niaana oyae namisa pare nipumiri kudiri pi kone sua makirae agaame niaana kone mabebolaaya. ¹⁷ Gore akea pua neme goa pisu ya? Neme aa medaloma abade nimi piri-para mea epenasu rabu nimina oyaenu yosimi ya? ¹⁸ Neme abade Taitus nimi piri-para pu lo lakesu rabu go aame mea epenasude. Gore Taitus-mi yaa agaa loa nimina oyae meda paake misa ya? Gore saana robaa-para kone padane sua kogono padane-rupa waru napsipa ya?

¹⁹ Gore nimimi kone gupa imi ya? Go pepa temare nimimi dipia niaa maredepo yanalo tama pae? Dia, niaame Krai-na kone mua agaa loa Gote-na ini agaa madaa teme. Gore ora nina

adami aanu go agaare nimi raba minalo kogono rayo go-rupa pema. ²⁰ Gore wala ni nimi piri-para epaluade raburi nimi epe-rupa padane-rupa piraliminaloa adalua. Goa pua nimi epe-rupa napiralimiri nimimi ni adalimi rabu nimi page raaname waru naomalima. Gore neme nimi adalua rabu nimimi ratu yawo udipa kone su robaa-para wae kone su wae kone laapo su ero agaa-para po ripu agaa lo rope pape kone su mabebolape kone su go wae yae rayo adalua-pulu paalame ome. ²¹ Gore ni wala nimi piri epaluade raburi wae-rupa piralimiri Gote-me ni yala mapolalia lo paalame ome. Goa pua neme onaa adaapu abade waea pisimide madaa re loaayo. Gore nimu wae pupitagi noa kone naperekesimi. Nimuna paake nape kone-para nimuna robaa-para wae kone naperekesimi-pulu neme go kone madaare paalame omoa yala pi lo robaa page mealua.

13

Nimina kone rulae yae waru surubalepape

¹ Abiare nimi piri-para rana repopa apo epalua. Go palua pare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: wae yae madaare aa laapo page aa repome go agaa pagalimi rabu go madaa puri palo loa maredepo yatepape ta. ² Abade nimi waea pisimi aanu page nimi aa rayo-para page wala lagialo. Goa pea pare aba rana laapo nimi raapu pirisude rabu neme page lagisude. Goa pea pare abia page su adaalu-para pirua neme nimi gupa lagialo: Ni wala nimi piri-para epaluare neme aanu medaloma abade waea pisimidere neme

pa pina nagimalua. ³ Gore Krai-na agaare nina agaa-para tea-ga mada pagalimina. Goa pea-ga nipumi nimi raapu puri paloa kogono mea waatoa pare nipuna puri dia yaade pi ora mada nateme. ⁴ Gore abade nipu puri nasabaina nipu repena polopea madaa nil-mi tisimide. Goa pisa pare Gote-na purimi nipu wala marekaasa-pulu puri paloa pa pia. Goa pua niaa page nipu-rupa pirua puri patema pare Gote-na purimiri niaa mua kogono mapaaya rabu Krai raapu pima.

⁵ Nimimi nimina kone rulae agaa waru adoa kone rumaatepape. Goa palimi rabu nimimi Yesu Krai nimina robaa-para piralia-daa nimi mada adalimina. Goa pua nipu nimina robaa-para napitiare akeane kone rulalimi pae? ⁶ Gore nimimi nimina kone adoa rumaalimi rabu niaa epe-rupa pima rabu nimimi adalimina kone salo. ⁷ Goa pua niaame nimi waea napaminalo beten laema. Goa pua nimimi niaana bi minasaaminalo nato. Dia, pare nimimi epe pora adaliminalo redepo ne kone sua kogono pipape. Goa pea pare nimimi epea-daa napema kone ima. ⁸ Gore niaame ora Gote-na epe agaa rabuaniaatalo kogono napalima. Dia, pare niaame ora agaa madaa kogono pamina. ⁹ Gore niaa puri napatema pare nimi puri waru imi rabu niaame raaname waru omema. Goa pua nimi oro yaalo waru epe-rupa piraliminalo beten laema. ¹⁰ Goa pea-ga abiare niaa su adaalu-para pirua niaame nimi pimi-para pepa apo tua o taatema. Goa pua niri nimi raapu piralua rabu Aa Mudu-na purimi kedaa nagialua. Nipumi go puri ni madaa gisare gore nimina robaa-para puri mapalanolo gisa. Gore

nimi maoyaape yae meda nagisa.

Pol-na madiaaya patalepape ne agaa

¹¹ Gore ame baaninu-ya, neme agaa loraawa nimi-para abi patalepape lalo. Nimimi kone perekea kogono epe-rupa pipape. Nimimi nina agaa pagalepape. Nimimi kone padane sua epe-rupa padane-rupa piralepape. Goa pua Gote nipumi pedo pu raana omape kone-para kuma pi kone-para nimi raapu pirina.

¹² Niaa Gote-na ruru pimi onaa rayo padane padane laatapumi nimina yagonu raaname omoa nunu pipape.

¹³ Aa Mudu Yesu Krais-re nipuna epe raba meape kone nimi ginaloa Gote-me nimi pa amaa pedo pu raaname omalia rabu Holi Spirit nimina pu robaa-para rulatabenaloa piralepape.

Go yaade. Ni Pol-me lalo.

**Gotena Epe Agaa
Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes, and
The New Testament in the West Kewa Language of
Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples West Kewa long
Niugini**

copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea in cooperation
with Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: West Kewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

First edition © 1973 The Bible Society in Australia

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

faa531d0-f958-545a-ad6f-3ea7c18ff313